

characterizing aspiration and ability (readiness) of personality to realize the knowledge, abilities, experience, personal qualities for successful activity in a certain area. The questions of going are examined near determination of definitions «competence» and «competency» in a modern linguodidactics.

Key words: competence, competency, competent research, research.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2017 р.

Прийнято до друку 25.05.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 371.32:811.161.2

М. М. Починкова

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ВПРАВ НА
ЗАНЯТТЯХ З «УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ
СПРЯМУВАННЯМ)» ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

Сучасний етап розвитку освіти позначений небувалим зростанням інтересу до витоків національної культури, історії, духовного життя українського народу. В умовах розбудови України, утвердження її у світі, закріплення української мови як державної постала нагальна потреба впровадження української мови в усі сфери життєдіяльності держави, забезпечення використання її у професійній діяльності кожного.

Цілком погоджуємось з думкою С. Шевчук про те, що «завдання вищої школи – готувати фахівців нової генерації: кваліфікованих, грамотних, мовнокомпетентних, які б досконало, ґрунтовно володіли українською літературною мовою в повсякденно-професійній, офіційно-документальній сферах, зокрема набули навичок комунікативно виправданого використання засобів мови, оволоділи мовою конкретної спеціальності, фаху. Акцент переноситься із традиційної настанови – засвоєння відомостей про літературні норми всіх рівнів мовної ієрархії – на формування навичок професійної комунікації, студіювання особливостей фахової мови, на розвиток культури мови, мислення й поведінки особистості» [5, с. 646].

Сучасні дослідники не залишають без уваги проблему формування культури фахового мовлення: зокрема, Б. Антоненко-Давидович, Н. Бабич, І. Вихованець, С. Караванський, А. Коваль, О. Пазяк, М. Пентилюк, Л. Паламар, О. Пономарів, В. Русанівський, С. Шевчук.

Виходячи з вищезазначеного, *мета нашої статті* – розкрити особливості застосування методу вправ на заняттях з УМЗПС для майбутніх учителів початкових класів.

С. Шевчук наголошує, що «знати мову своєї професії означає вільно володіти, послуговуватися лексикою свого фаху. Знання мови –

один з основних компонентів професійної підготовки. Знання мови своєї професії підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися на виробництві та в безпосередніх наукових і ділових контактах» [5, с. 646].

У вищій школі в практиці навчання використовуються різноманітні форми навчально-виховного процесу, передачі й засвоєння наукової інформації. Форма організації навчання визначається способом взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу під час розв'язання освітньо-виховних завдань. Найпоширенішими є такі форми організації навчання: різні види лекцій, самостійна робота, семінарські заняття, практичні та лабораторні заняття. Специфіка курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (далі – УМЗПС) вимагає особливої уваги до практичного заняття та самостійної роботи як форм організації навчально-виховного процесу у вищій школі.

Основною формою навчання курсу УМЗПС є практичні заняття, коли студент, «беручи участь у колективній діяльності, перебуває в діалогічній щодо інших студентів і викладача позиції, засвоює норми професійних дій, норми стосунків у професійній діяльності» [3, с. 12]. Дидактичний потенціал практичних занять полягає в організації різноманітної діяльності студентів, використанні методів і прийомів, що сприяють актуалізації знань студентів. Під час практичних занять не пояснюють новий матеріал, оскільки це не зумовлено його метою, натомість організують дослідницько-пошукову діяльність студентів, словникову роботу.

Цілком погоджуємося з Т. Симоненко, яка серед функцій практичних занять виділяє такі: поточний контроль результатів самостійної роботи студентів; оволодіння студентами навичками самостійних виступів з усними доповідями, обґрунтування ними власних позицій з обговорюваної проблеми; навчання студентів правил проведення дискусії та вміння слухати співрозмовника; реалізація комунікативно-діяльнісного підходу до навчання [4, с. 206].

Уважаємо, що специфіка означеного курсу (як традиційна, так і дистанційна форми) вимагає додати ще одну функцію – функцію навчання студентів самостійного опрацювання наукової, навчальної та методичної літератури філологічного спрямування. Оскільки це перший мовний курс, який засвоюють студенти, потребує уваги вдосконалення вмінь та навичок роботи з лінгвістичною науковою літературою, словниками, довідниками.

У впровадженні в навчальний процес підготовки майбутніх учителів початкових класів курсу з УМЗПС важливе місце посідає правильний вибір методів і прийомів навчання.

Завданням викладача вищого навчального закладу є спрямування студента на творчий підхід до засвоєння нових знань, розвиток самостійного активного мислення, на осмислення мовних явищ і понять, на формування та вдосконалення практичних умінь і навичок, тому особливої актуальності набуває метод вправ. Оскільки саме вправи є

невід'ємною складовою курсу з УМЗПС – послідовні дії та операції, що виконуються багаторазово для набуття необхідних практичних умінь та навичок [1, с. 118]. Правильним їх добором, різноманітністю мети, формами виконання, можна успішно розв'язувати такі проблеми, як оптимальний для студентів режим повторення матеріалу, урахування їхніх індивідуальних здібностей тощо.

Жодну вправу не можна розглядати окремо від системи, оскільки неможливо визначити її ефективність. Система вправ – сукупність взаємопов'язаних метою, змістом навчання вправ, що поетапно реалізуються у межах дистанційного курсу філологічного спрямування. У курсі використовується система вправ у навчанні орфографії та пунктуації:

– списування з пропуском орфограм і без пропуску (відтворення тексту без змін, текстуальне, вибіркоче, переклад, творче (ускладнене)); списування тексту, у якому зовсім відсутні розділові знаки або відсутні на якесь одне (кілька) правило;

- словниково-орфографічні;
- робота з орфографічним словником;
- заміна одних синтаксичних конструкцій іншими;
- складання речень на певні пунктуаційні правила;
- відшукування речень з розділовими знаками на певне правило;
- складання речень за опорними словами;
- складання схем різних синтаксичних конструкцій;
- твори [2, с. 86, 92].

Значне місце посідають вправи у вигляді тестів, алгоритмів, що можуть виконуватися на комп'ютері, у зошитах з текстовою основою й передбачають складання, заповнення таблиць, уставлення пропущених літер тощо.

Система вправ представлена різними їх видами. У курсі з УМЗПС найбільш поширеними є вступні й пробні, тренувальні (порівняльного характеру, за інструкцією, за зразком), творчі й контрольні вправи [1, с. 118].

Враховуючи методичні вимоги до застосування вправ в навчальних курсах, не можна не зважати на мету й завдання курсу.

Метою курсу, згідно з програмою Міністерства освіти і науки України, є підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної компетентності студентів, практичне оволодіння основами офіційно-ділового, наукового, розмовного стилів української мови, що забезпечить професійне спілкування на належному мовному рівні.

З'ясуйте, як ви розумієте такі вирази:

- мова – засіб мислення;
- мова – засіб інтелектуальної діяльності людей;
- мова – засіб спілкування;

мова – засіб оволодіння суспільно-історичним надбанням людства;
мова – засіб людського пізнання.

Доведіть правильність цих слів і аргументуйте прикладами.

*Доберіть текст професійного спрямування (біля 100 слів).
Підготуйтеся до орфоепічно правильного читання.*

*Створіть ситуацію спілкування студента й бібліотекаря.
Проаналізуйте використання знань літературної мови та особистісних
якостей мовців.*

*Укладіть рекомендаційний лист на свого однокласника чи
однокласницю як фахівця.*

Оскільки одним із завдань курсу є розвиток творчого мислення студентів, а метою курсу – формування комунікативної компетентності студентів; набуття комунікативного досвіду, що сприяє розвитку креативних здібностей студентів та спонукає до самореалізації фахівців, активізує пізнавальні інтереси, реалізує евристичні здібності як визначальні для формування професійної майстерності та конкурентоздатності сучасного фахівця, то доречним є такі вправи:

Прочитайте і перекажіть.

Найбільше та найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, у яку він складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування (Панас Мирний).

Поміркуйте, як треба розуміти висловлювання Панаса Мирного?

Аргументуйте думку, добираючи власні приклади.

Розкажіть про роль мови в житті нашого народу та у власному житті.

Прочитайте текст. Доберіть заголовок.

Віками народ витворював собі цю мову, витворив її, одну з найбагатших мов серед слов'янства, триста тисяч пісень склала Україна цією мовою, в тім числі явивши пісенні шедеври незрівняної краси, дала світові Україні геніальних поетів, зажило українське слово шани і визнання серед народів близьких і далеких (О. Гончар).

Яка основна думка тексту? Аргументуйте своїми прикладами.

Реалізації завдання сформуванню навички оперування фаховою термінологією, редагування, коригування та перекладу наукових текстів. Дозволяють такі вправи:

До запозичень доберіть українські відповідники. Виберіть п'ять з них і складіть науковий текст.

Запозичення: гетерогенний, демілітаризація, дескриптивний, детермінувати, компаративний, еквівалент, конденсувати, рафінований, секундарний, ліміт, симптом, пролонгація, прерогатива, превалювати, акумулювати, адекватний, індіферентний, радикальний, превентивний.

Українські відповідники: спричиняти, порівняльний, відповідник, згущувати, ущільнювати, різnorідний, роззброєння, обмеження, ознака, продовження, перевага (виняткове правило), переважати, збирати, нагромаджувати, накопичувати, рівний, відповідний, тотожний, запобіжний, байдужий, різnorідний, очищений, описовий, визначати, зумовлювати, очищений, вторинний.

Проаналізуйте заголовки 5 наукових статей у фахових (педагогічних) виданнях. З'ясуйте особливості оформлення заголовків наукових статей.

У наукових статтях, уміщених у фахових виданнях нашого навчального закладу, визначте об'єкт, предмет, методи дослідження.

Отже, система вправ і завдань у курсі з УМЗПС сприяє підвищенню мовного рівня студента, розвитку професійних якостей, вдосконаленню набутих орфографічних і пунктуаційних знань, умінь та навичок студентів, оптимізації процесу навчання й пізнавальної діяльності. Пропонована система завдань характеризується такими основними якостями: багатовекторністю, що дає змогу враховувати різноманітні чинники її використання в навчальному процесі, цілеспрямовано формувати складові правописної компетентності студентів; цілісністю, зорієнтованою на врахування всіх аспектів розвитку мовлення студентів; органічністю, вираженою в тому, що пропована система завдань є складовою системи вищого рівня, спрямованої на виховання мовної особистості.

Список використаної літератури

- 1. Методика** навчання української мови в середніх освітніх закладах / за ред. М. І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.
- 2. Пентилюк М. І.** Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навч. посіб. / М. І. Пентилюк, Т. Г. Окуневич. – К.: Ленвіт, 2006. – 134 с.
- 3. Окуневич Т. Г.** Культура мовлення майбутнього вчителя-словесника в умовах українсько-російської двомовності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика викладання (українська мова)» / Т. Г. Окуневич. – Херсон, 2003. – 20 с. : табл.
- 4. Симоненко Т. В.** Теорія і практика формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів : монографія / Т. В. Симоненко. – Черкаси, 2006. – 328 с.
- 5. Шевчук С. В.** Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – К.: Алерта, 2010. – 696 с.

Починкова М. М. Особливості застосування методу вправ на заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)» для майбутніх учителів початкових класів

У статті розкрито особливості застосування методу вправ на заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)» для майбутніх учителів початкових класів. Визначено, що система вправ і завдань у курсі з УМЗПС сприяє підвищенню мовного рівня студента, розвитку професійних якостей, вдосконаленню набутих орфографічних і пунктуаційних знань, умінь та навичок студентів, оптимізації процесу навчання й пізнавальної діяльності. Наведено приклади вправ, які характеризуються такими основними якостями: багатовекторністю, що дає змогу враховувати різноманітні чинники її використання в навчальному процесі, цілеспрямовано формувати складові правописної компетентності студентів; цілісністю, зорієнтованою на врахування всіх аспектів розвитку мовлення студентів; органічністю, вираженою в тому, що пропонується система завдань є складовою системи вищого рівня, спрямованою на виховання мовної особистості.

Ключові слова: вправи, метод вправ, українська мова (за професійним спрямуванням), майбутні учителі початкових класів.

Починкова М. Н. Особенности применения метода упражнений на занятиях по «Украинскому языку (по профессиональному направлению)» для будущих учителей начальных классов

В статье раскрыты особенности применения метода упражнений на занятиях по «Украинскому языку (по профессиональному направлению)» для будущих учителей начальных классов. Определено, что система упражнений и заданий в курсе УЯППС способствует повышению языкового уровня студента, развития профессиональных качеств, совершенствованию приобретенных орфографических и пунктуационных знаний, умений и навыков студентов, оптимизации процесса обучения и познавательной деятельности. Приведены примеры упражнений, которые характеризуются такими основными качествами: многовекторностью, что дает возможность учитывать разнообразные факторы ее использования в учебном процессе, целенаправленно формировать составляющие правописной компетентности студентов; целостностью, ориентированной на учет всех аспектов развития речи студентов; органичностью, выраженной в том, что предлагаемая система заданий является частью системы высшего уровня, направленной на воспитание языковой личности.

Ключевые слова: упражнения, метод упражнений, украинский язык (по профессиональному направлению), будущие учителя начальных классов.

Pochinkova M. Features of the application of the exercise method in the classes on «Ukrainian language (in the professional direction)» for future primary school teachers

The article reveals the peculiarities of the application of the method of exercises in the classes on «Ukrainian language (in the professional direction)» for future primary school teachers. It is determined that the system of exercises and assignments in the course of UYPPS contributes to the improvement of the student's language level, the development of professional qualities, the improvement of acquired spelling and punctuation knowledge, the skills of students, the optimization of the learning process and cognitive activity. The examples of exercises that are characterized by such basic qualities are given: multivector, which makes it possible to take into account the various factors of its use in the educational process, to purposefully form the components of the written competence of students; Integrity, focused on accounting for all aspects of student speech development; Organic, expressed in the fact that the proposed system of tasks is part of a higher-level system aimed at nurturing the language personality.

Key words: exercises, method of exercises, Ukrainian language (in the professional direction), future teachers of primary classes.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2017 р.

Прийнято до друку 25.05.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Горошкіна О. М.

УДК 821.161.2.02(091)

В. Ф. Пушко

**ДИСКУРС ПОСТМОДЕРНІЗМУ В НАУКОВІЙ І
МЕТОДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Найактивніше постмодернізм заявив про себе в американській літературі другої половини ХХ ст. У 80-ті роки постмодернізм входить у міжнародну фазу, причому як явище не лише літератури, а й загалом культури, філософії. Відбувається розширення суспільно-наукового ареолу терміна: з літературознавчого він перетворюється на загальноживаний, стає визначенням умонастрою, що дає змогу говорити про феномен постмодернізму [1, с. 22]. На сьогодні відсутнє єдине уніфіковане визначення постмодернізму. На думку Таміли Кравченко, «це не означає, що неможливо хоча б тезисно намітити його основні риси, зокрема в царині літературного твору» [2, с. 60]. На появу постмодернізму не могли не зреагувати літературознавці, філософи, методисти тощо.